

“สยามหลากหลายพันธุ์” เขียนโดย องค์ บรรจุน

ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์

“สยามหลากหลายพันธุ์” โดยคุณองค์ บรรจุน เล่มนี้เป็นหนังสือสารคดีเกี่ยวกับผู้คนที่มีความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม ที่อยู่ร่วมและผสมผสานจนเกิดขึ้นเป็นสังคมไทยทุกวันนี้ หนังสือเล่มนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นงานทางวิชาการด้วย โดยได้มีการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ สัมภาษณ์กลุ่มคนที่หลากหลาย ตลอดจนใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ของหนังสือ ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะชี้ให้เห็นคือความเป็นจริงในประเทศไทยหรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “สยาม” ที่ประกอบขึ้นด้วยผู้คนที่มิพ้นความ

แตกต่างทั้งทางเชื้อชาติ ภาษา ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต ความแตกต่างดังกล่าวนี้เองที่รวมกันเป็นสิ่งที่เรียกว่าความเป็นไทย ซึ่งมีใช้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเชื้อชาติ ภาษา ประวัติศาสตร์ ขนบประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ตามที่ถูกทำให้เชื่อมมาโดยตลอดผ่านกระบวนการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่แต่อย่างใด

หนังสือเล่มนี้มีวิธีเก็บข้อมูลและการเลือกนำเสนอที่น่าสนใจ สามารถดึงประเด็นและจุดเด่นสำคัญของแต่ละ “เผ่าพันธุ์” โดยไม่ได้ยึดยึดข้อมูลที่มีมากมายตามแบบอย่างของงานวิชาการทั่วไป ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงและก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณะของแต่ละเผ่าพันธุ์ได้อย่างไม่ยากนัก โดยผู้เขียนได้เลือกนำเสนอเผ่าพันธุ์ที่มีความหลากหลายและครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ อาทิ ชาว “มอญ” ซึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อนานมาแล้ว โดยเฉพาะในแถบลุ่มน้ำภาคกลางตอนล่างและยังได้กระจายตัวไปยังพื้นที่อื่นๆ ด้วย และเหลาลูกหลานซึ่งถือเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญในยุคต่อๆ มา ก็ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยแทรกอยู่ในสังคมแทบทุกระดับ หรือเผ่าพันธุ์อพยพจากพื้นที่ประเทศใกล้เคียงอย่างคน “พวน” ที่อพยพมาจากบริเวณตอนเหนือของประเทศลาวในปัจจุบัน เชื้อชาติ “ทวาย” จากพม่าที่ปัจจุบันหลงเหลืออยู่บ้างแถบย่านยานนาวา ตลอดจนชนชาติ

เก่าแก่ดั้งเดิมอย่างชนชาติ “ชอง” แถบจังหวัดจันทบุรี หรือไทยวนซึ่งก็คือคนส่วนใหญ่ในแถบภาคเหนือของไทย เป็นต้น

เนื้อหาในหนังสือยังครอบคลุมไปถึงกลุ่มเชื้อชาติที่อยู่ห่างไกลออกไป เช่น จากจีนและอินเดีย ที่ได้เข้ามาตั้งรกรากและมีบทบาทในทางเศรษฐกิจสืบมาจนปัจจุบัน เช่น คนจีนแต้จิ๋วที่ได้กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศและมีบทบาทสำคัญในพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทยตราบนานนับร้อยปี หรือชุมชนชาวซิกข์แถบพาทูร์ที่นอกจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจแล้วยังมีการรวมกลุ่มทางศาสนาของตนด้วย หนังสือเล่มนี้ยังไม่ลืมที่จะหยิบจับประเด็นร่วมสมัยซึ่งในกรอบของประเทศไทยปัจจุบันอาจมองว่าเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีรากฐานหนึ่งมาจากความแตกต่างที่รัฐชาติไม่สามารถกลืนกลายได้ เช่น เรื่องราวของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยในเรื่อง “เรียนเพื่อรู้และรู้อย่างเข้าใจคนปัตตานี” รวมถึงชนชาติอื่นๆ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ทั้งชาวกะเหรี่ยง และชาวเมียนมา เป็นต้น

นอกจากการตั้งคำถามกลายๆ กับความพยายามกลืนกลายทางวัฒนธรรมของรัฐชาติแล้ว ผู้อ่านยังได้รับอรรถรสเกี่ยวกับรายละเอียดทางวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ตลอดเนื้อหาอย่างน่าสนใจ เช่น การได้เพลิดเพลินกับรายละเอียดของอาหารการกินของคน “ญวน” และชาว “มุสลิม” เรื่องราวของหนังตะลุงในวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ เรื่องราวผ้าทอของชาว “ลาวครั่ง” หรือเรื่องราวดนตรีโบราณของชาวเขมร เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นประจักษ์พยานเด่นชัดที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่มีอยู่จริง หากแต่เป็นส่วนสำคัญที่สร้างสรรค์และความสวยงามให้กับสังคมไทย โดยไม่มีวันจะนำไปสู่ความแตกแยกของชาติได้อย่างไร

รูปแบบการนำเสนอเรื่องราวในหนังสือเล่มนี้ ได้ฉายให้เห็นกลุ่มคนในเผ่าพันธุ์ต่างๆ ในมิติของความเป็นมนุษย์สามัญที่ล้วนต้องดิ้นรนในกระแสโลกปัจจุบัน มีสุขมีทุกข์ไม่ต่างอะไรกับที่เราๆ ท่านๆ ต่างต้องเผชิญ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิด เข้าอกเข้าใจบุคคลต่างๆ ในหนังสือ และช่วยสลายความรู้สึกแตกต่าง ความเห็นต่าง ระหว่างคนในเผ่าพันธุ์ต่างๆ ในสังคมได้อย่างดี

หนังสือเล่มนี้ยังได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทุกชาติพันธุ์ต่างมีความภาคภูมิใจในรากเหง้าและตัวตน และอยากบอกกล่าวให้สังคมได้รับรู้ ในขณะที่เดียวกันก็ถูกการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐชาติ ลบเลือน บิดเบือน อัตลักษณ์ ความมีอยู่ของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต จนสร้างความแปลกแยกให้เกิดขึ้นในสังคมและตัวตนของคนในเผ่าพันธุ์ต่างๆ สะท้อนในบุคลิกลักษณะที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในส่วนหนึ่งของคำนำ ที่ว่า

“หลายคนที่ได้พูดคุยยึดมั่นถือมั่น หลายคนปล่อยวาง หลายคนสู้ทนกับหน้าจ๋ายอม หลายคนยังคงค้นหา”

ขณะเดียวกันความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตกลับถูกทำให้มีความสำคัญเพียงวัตถุเพื่อการท่องเที่ยว ความมีอยู่ของความแตกต่างดังกล่าวเหลือเพียงความแตกต่างทางวัตถุที่เหมาะสมจะอยู่ในพิพิธภัณฑ์ หรือร้านขายของที่ระลึกเท่านั้น